

โลกทัศน์ประชาธิปไตยของชนชั้นกลางไทย

๖ ศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มข้าราชการประจำกับกลุ่มพนักงานองค์กรเอกชน

นางสาวสุนีย์ คีรีชนากุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการปกครอง

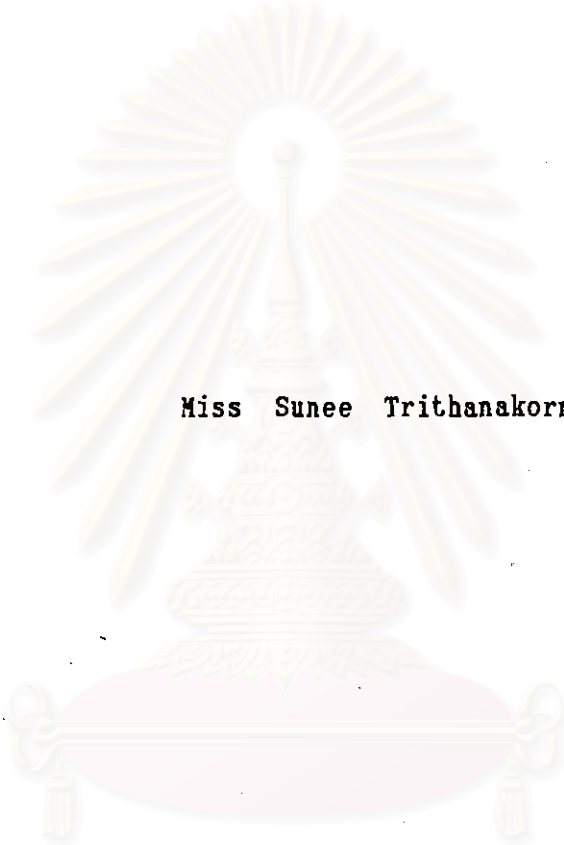
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2539

ISBN 974-635-150-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEMOCRATIC WORLD-VIEW OF THE THAI MIDDLE CLASS
A COMPARATIVE STUDY OF GOVERNMENT OFFICIALS
AND PRIVATE ENTERPRISE EMPLOYEES

Miss Sunee Trithanakorn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Government

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1996

ISBN 974-635-150-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์   โลกทัศน์ประชาธิปไตยของชนชั้นกลางไทย : ศึกษาเปรียบเทียบกลุ่ม
 ชีวราชการประจำกับกลุ่มพนักงานองค์กรเอกชน
 โดย   นางสาวสุนีย์   ตวีธนากร
 ภาควิชา   การปกครอง
 อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์   ลิ้มมณี

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....
 (ศาสตราจารย์ นายแพทย์ศุภวัฒน์ ชุตินวงศ์)

คณบดีคณะแพทยศาสตร์

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ประหัต หงษ์ทองคำ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
 (รองศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลิ้มมณี)

.....กรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

สุนีย์ ตรีนนากร : โลกทัศน์ประชาธิปไตยของชนชั้นกลางไทย: ศึกษาเปรียบเทียบ
กลุ่มข้าราชการประจำกับกลุ่มพนักงานองค์กรเอกชน (DEMOCRATIC WORLD-VIEW
OF THE THAI MIDDLE CLASS : A COMPARATIVE STUDY OF GOVERNMENT
OFFICIALS AND PRIVATE ENTERPRISE EMPLOYEES)

อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.อนุสรณ์ ลิมมณี, 176 หน้า. ISBN 974-635-150-8

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาว่า ตัวแปรทางด้านภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคม ตัวใดที่มีอิทธิพลต่อการมีโลกทัศน์ประชาธิปไตย โดยได้ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มข้าราชการกรมการปกครองกับกลุ่มพนักงานธนาคารกรุงเทพ ซึ่งเป็นการศึกษาในเชิงปริมาณที่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล นอกเหนือไปจากการค้นคว้าจากเอกสารที่ได้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ สำหรับตัวแปรที่นำมาใช้ในการศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ, อายุ, การศึกษา, รายได้และระยะเวลาการทำงาน
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ โลกทัศน์ประชาธิปไตยของกลุ่มข้าราชการกรมการปกครองกับกลุ่มพนักงานธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

ผลการวิจัยว่า

มีเพียงตัวแปรทางด้านเพศและระดับการศึกษาเท่านั้นที่มีผลต่อการมีโลกทัศน์ประชาธิปไตยที่แตกต่างกันของกลุ่มข้าราชการกรมการปกครองและกลุ่มพนักงานธนาคารกรุงเทพ โดยข้าราชการและพนักงานเพศชายที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีโลกทัศน์ประชาธิปไตยในเชิงบวกสูงกว่าข้าราชการและพนักงานธนาคารเพศหญิงที่มีการศึกษาดำ นอกจากนี้ยังพบว่า ความแตกต่างในเรื่องอายุ, ระดับรายได้, ระยะเวลาการทำงานและกลุ่มอาชีพไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีโลกทัศน์ประชาธิปไตยของทั้ง 2 กลุ่ม แต่ประการใด เมื่อพิจารณาถึงโลกทัศน์ประชาธิปไตยโดยภาพรวมของทั้ง 2 กลุ่มแล้วพบว่าทั้ง 2 กลุ่ม ต่างก็มีโลกทัศน์ประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความโน้มเอียงว่ากลุ่มข้าราชการกรมการปกครอง จะมีโลกทัศน์ประชาธิปไตยในเชิงลบได้มากกว่ากลุ่มพนักงานธนาคารกรุงเทพ

ภาควิชา ..... การปกครอง.....
สาขาวิชา ..... การปกครอง.....
ปีการศึกษา ..... 2539.....

ลายมือชื่อผู้พิมพ์ ..... กฤษณ์ ตรีเศียร.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... [ลายมือชื่อ].....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม ..... [ลายมือชื่อ].....

##C730164 : MAJOR GOVERNMENT

KEY WORD: DEMOCRATIC WORLD-VIEW / MIDDLE CLASS

SUNEE TRITHANAKORN : DEMOCRATIC WORLD-VIEW OF THE THAI MIDDLE CLASS:
A COMPARATIVE STUDY OF GOVERNMENT OFFICIALS AND PRIVATE ENTERPRISE
EMPLOYEES. THESIS AVISOR : ASSOC. PROF. ANUSORN LIMMANEE, Ph.D.
176 PP. ISBN 974-635-150-8

The purpose of the research is to identify which socio-economic variables influence the democratic world-view of government officials and private enterprise employees (Bangkok Bank). In addition to searching information from various sources, this comparative study uses quantitative techniques, mainly through questionnaires in its data collection and analysis.

The results indicate that only two variables of gender and level of education have an effect on different world-views of government officials and private enterprise employees. The male officials and employees who possess high level of education produce more positive effects on democratic world-view than those female groups who have low educational background. Besides, the study finds that the differences in age, level of income, length of work and occupation do not provide any influence on the democratic world-view of the two groups. Considering the overview of both groups, their democratic world-views are at the middle level, but there is a tendency that government officials have more negative attitudes towards the democracy than private enterprise employees.

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา..... การปกครอง

สาขาวิชา..... การปกครอง

ปีการศึกษา..... 2539

ลายมือชื่อนิสิต..... กัญญ์ ศรีธนากร

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษารวม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงไปได้ด้วยดี ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากรศ.ดร.อนุสรณ์ ลีหมณี ที่ให้ความกรุณารับเป็นที่ปรึกษา คอยดูแลเอาใจใส่และให้ความช่วยเหลือ แนะนำ สิ่งต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยชิ้นนี้เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีรศ.ประสิทธิ์ หงษ์ทองคำ อาจารย์หัวหน้าภาควิชาการปกครอง และผศ.ดร.ไชยันต์ ไชยพรที่กรุณาช่วยเป็น ประธานกรรมการและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ตามลำดับ

นอกจากความกรุณาของอาจารย์ทั้ง 3 ท่านแล้ว ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบ ขอบพระคุณเหล่าคณาจารย์ภาควิชาการปกครองทุกท่านที่ช่วยประสิทธิ์ประสาทความรู้ ซึ่งเป็น พื้นฐานสำคัญที่ก่อให้เกิดผลงานวิจัยชิ้นนี้ขึ้นมา

ที่สำคัญคือ ขอขอบคุณข้าราชการกรมการปกครอง และพนักงานธนาคารกรุงเทพ สำนักงานใหญ่สี่ลมและสาขาลับพลายไชยทุกท่าน ที่กรุณาสละเวลาช่วยตอบแบบสอบถามทำให้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลมาศึกษาวิเคราะห์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญยิ่งของงานชิ้นนี้ นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณคุณเรื่องศิริ ฝ่ายอัตรากำลังคน และคุณกิ่งแก้ว ฝ่ายวิจัยข้อมูลของธนาคารกรุงเทพ ที่ให้คำชี้แนะและให้ข้อมูลของธนาคารแก่ผู้วิจัย คุณสุกัญญา แห่งกรมการปกครอง คุณอุไรกันต์ และคุณสายัณห์ พนักงานธนาคารกรุงเทพที่ช่วยประสานงานและดำเนินการเก็บ รวบรวมแบบสอบถามให้แก่ผู้วิจัย ตลอดจนคุณประภาส ปันตบแต่งที่ให้ความช่วยเหลือและชี้แนะในเรื่องของการประมวลผลข้อมูล

อย่างไรก็ดี ยังมีบุคคลอีกหลายท่านที่เกี่ยวข้องกับผลสำเร็จของงานชิ้นนี้ ที่ผู้วิจัย มิได้เอ่ยนามมา ณ ที่นี้ ซึ่งผู้เขียนก็ได้แต่ขอขอบคุณสำหรับความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง

คุณความดีและคุณูปการทั้งหลายที่เกิดขึ้นจากงานชิ้นนี้ ผู้เขียนขอมอบให้แก่ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือต่องานนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณพ่อแสงและคุณแม่สมจิตร ศรีชนากวาท ที่ให้โอกาสทางการศึกษาและรอคอยผลสำเร็จของงานนี้อย่างอดทน ตลอดจนพี่สาวและน้อง ๆ ทุกคนที่ให้กำลังใจทำให้ผู้เขียนเกิดความมุ่งมั่น สามารถจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เป็นผล สำเร็จในท้ายที่สุด

สุนันท์ ศรีชนากวาท

26 สิงหาคม 2539

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1-19
สภาพปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
สมมุติฐานการวิจัย.....	10
ขอบเขตของการวิจัย.....	11
นิยามศัพท์.....	13
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	13
ประโยชน์ของการวิจัย.....	19
การนำเสนอบทวิจัย.....	19
2. ทฤษฎีและแนวความคิด.....	20-82
แนวคิดเกี่ยวกับชนชั้นกลาง.....	20
บทสรุปเชิงวิเคราะห์ห้วงภาค.....	31
การนิยามชนชั้นกลางในสังคมไทย.....	34
แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย.....	39
แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติและทัศนคติทางการเมือง.....	47
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	59-82

สารบัญ (ต่อ)

3.	พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชนชั้นกลางไทย.....	83-98
3.1	ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นถึงยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475.....	83
3.2	ยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองถึงยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์.....	87
	(2476-2516)	
3.3	ยุคพลเอกเปรมถึงยุคเผด็จการร.ส.ช. (2526-2535).....	92
	บทสรุปเชิงวิพากษ์.....	97
4.	ผลการวิจัย.....	99-145
5.	บทสรุปและข้อเสนอแนะทางการวิจัย.....	146-158
	บทสรุป.....	146
	ข้อเสนอแนะทางการวิจัย.....	153
	รายการอ้างอิง.....	159-166
	ภาคผนวก ก. แบบสอบถาม.....	168-171
	ภาคผนวก ข. ใบขออนุมัติการทำวิจัย.....	172-175
	ประวัติผู้เขียน.....	178

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1	โครงสร้างทางการวิจัย.....18
ตารางที่ 4.1	ตัวแปรกับจำนวนข้าราชการกรมการปกครองและพนักงานธนาคาร...100 กรุงเทพ จำกัด (มหาชน)
ตารางที่ 4.2	จำนวนข้าราชการกรมการปกครองและพนักงานธนาคารกรุงเทพ....104 กับการมีโลกทัศน์ประชาธิปไตยโดยภาพรวม
ตารางที่ 4.3	โลกทัศน์ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต 8 ด้านของ.....109 กลุ่มข้าราชการกรมการปกครองและพนักงานธนาคารกรุงเทพ
ตารางที่ 4.4	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการมีโลกทัศน์ประชาธิปไตย.....111 ของกลุ่มพนักงานธนาคารกรุงเทพ
ตารางที่ 4.5	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการมีโลกทัศน์ประชาธิปไตย.....113 ของกลุ่มข้าราชการกรมการปกครอง
ตารางที่ 4.6	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการมีโลกทัศน์ประชาธิปไตย.....114 โดยภาพรวมของกลุ่มข้าราชการและกลุ่มพนักงานธนาคารกรุงเทพ
ตารางที่ 4.7	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการมีโลกทัศน์ประชาธิปไตย.....116 ของกลุ่มพนักงานธนาคารกรุงเทพ
ตารางที่ 4.8	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการมีโลกทัศน์ประชาธิปไตย.....118 ของกลุ่มข้าราชการกรมการปกครอง
ตารางที่ 4.9	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการมีโลกทัศน์ประชาธิปไตย.....120 โดยภาพรวมของทั้ง 2 กลุ่ม
ตารางที่ 4.10	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับการมีโลกทัศน์.....122 ประชาธิปไตยของกลุ่มพนักงานธนาคารกรุงเทพ
ตารางที่ 4.11	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับการมีโลกทัศน์.....124 ประชาธิปไตยของกลุ่มข้าราชการกรมการปกครอง

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ 4.12	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการมีโลกทัศน์.....	126
	ประชาชาติโดยภาพรวมของทั้ง 2 กลุ่ม	
ตารางที่ 4.13	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับการมีโลกทัศน์ประชาชาติโดย.....	128
	ของกลุ่มพนักงานธนาคารกรุงเทพ	
ตารางที่ 4.14	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับการมีโลกทัศน์ประชาชาติโดย.....	129
	ของกลุ่มข้าราชการกรมการปกครอง	
ตารางที่ 4.15	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับการมีโลกทัศน์ประชาชาติโดย.....	131
	โดยภาพรวมของทั้ง 2 กลุ่ม	
ตารางที่ 4.16	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการทำงานกับ.....	133
	การมีโลกทัศน์ประชาชาติโดยของกลุ่มพนักงานธนาคารกรุงเทพ	
ตารางที่ 4.17	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการทำงานกับ.....	135
	การมีโลกทัศน์ประชาชาติโดยของกลุ่มข้าราชการกรมการปกครอง	
ตารางที่ 4.18	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการทำงานกับ.....	137
	การมีโลกทัศน์ประชาชาติโดยของทั้ง 2 กลุ่ม	
ตารางที่ 4.19	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับตำแหน่งกับการมีโลกทัศน์.....	139
	ประชาชาติโดยของกลุ่มข้าราชการกรมการปกครอง	
ตารางที่ 4.20	แสดงโลกทัศน์ประชาชาติโดยโดยภาพรวมจำแนกตามกลุ่ม.....	141

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพ 5.1 แสดงทิศทางการสัมพันธภาพของตัวแปรทางด้านภูมิหลัง.....149
 ที่มีผลต่อการมีโลกทัศน์ประชาธิปไตยของกลุ่มข้าราชการกรมการปกครอง
 และกลุ่มพนักงานธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย